

רענן נוימרק

ספר התרגול המלא באזרחות

לחטיבה העליונה

רכס

פרויקטים חינוכיים בע"מ

רענן נוימרק

ספר התרגול המלא באזרחות לחטיבה העליונה

© 2024 כל הזכויות שמורות

לרכס פרויקטים חינוכיים בע"מ ולמחבר

Printed in Israel 2024

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר, כל חלק שהוא מספר זה. שימוש מסחרי, מכל סוג שהוא, בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מן המו"ל.

רכס פרויקטים חינוכיים בע"מ

ת"ד 324 קדימה 6092000

טלפון 073-2550000 פקס 073-2550055

כתובתנו באינטרנט: www.reches.co.il

E-mail: main@reches.co.il

עשינו כמיטב יכולתנו לאתר את בעלי הזכויות של כל החומר ממקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה או טעות. אם יובא הדבר לידיעתנו נפעל לתקנו במהדורות הבאות.

רכס עושה כל שביכולתה כדי למנוע הופעת טעויות בספריה על אף זאת טעויות עלולות להופיע. כל טעות שתובא לידיעתנו תקבל מענה באתר רכס www.reches.co.il

מסת"ב 3-978-965-558-551 ISBN

למשפחתי היקרה באהבה

הקדמה

תלמידים יקרים,

ספר זה נועד לסייע לכם בלימודי האזרחות במהלך שנת הלימודים ובהכנה לבחינת הבגרות. בכתיבת הספר ניסיתי ליישם את כל הניסיון והידע שצברתי ב-30 שנות הוראה. במהלך השנים שבהן הגשתי תלמידים לבחינות הבגרות, התבררה לי החשיבות העליונה בתרגול של מגוון סוגי השאלות המופיעות בבחינה. שיחות עם מורים עמיתים חיזקו את התחושה שקיים קשר ישיר בין היקף התרגול להצלחה בבחינת הבגרות.

הספר כתוב בהתאמה למבנה בחינת הבגרות והעדכונים האחרונים.

מקצוע האזרחות מחייב רמת חשיבה גבוהה ויכולת התמודדות עם טקסטים מורכבים. תרגול מקיף ומעמיק מסייע בבירור בשיפור יכולת התלמיד להתמודד עם מורכבות המשימות בבחינת הבגרות. ההחלטה לכתוב את הספר שלפניכם התקבלה מתוך צורך אמיתי שעלה מהשטח. במהלך ההוראה התברר לי ולמורים עמיתים שפעמים רבות אי אפשר לתרגל כראוי בכיתה, או לתת לתלמידים שיעורי בית לשיפור היכולת, בשל העובדה שלא היה בנמצא ספר מתאים. את הצורך הזה בא למלא הספר שלפניכם.

שיטת ההוראה באזרחות היא ספירלית ומדורגת. נושאים רבים יכולים להופיע בפרקים שונים ובנוסחי תשאול מגוונים. לדוגמה, אפשר לשאול על "עקרון שלטון העם" בשאלה ברמת ידע פשוט, אפשר לשלב את העיקרון בשאלה ברמת ידע מורכב, ואפשר גם לדרוש מהתלמיד לזהותו בשאלה המתארת אירוע, מבין מגוון עקרונות אפשריים. הדרך להתמודד עם עושר נוסחי התשאול היא כפולה. מצד אחד, תרגול בכל נוסחי התשאול. מן הצד האחר, הכרת נוסחי התשאול השונים. ניסיתי לתת מענה לדרישות אלו בספר. השאלות מסודרות בהתאם לנושאים בתוכנית הלימודים, בסוף הספר מופיעות ההגדרות של הזכויות והעקרונות השונים, וכן מרבית נוסחי התשאול המקובלים כיום בבחינת הבגרות. מאות השאלות החדשניות והמקוריות יאפשרו לכם לחדד את השליטה בחומר הלימוד, ולצמצם את ממד ההפתעה בבחינת הבגרות.

יש טיפים לאורך הפרק שאלות ארוע.

אחד החלקים הקשים והמורכבים בבחינת הבגרות הוא קטע האנסיין. בחלק זה נדרשת יכולת גבוהה של הבנת הנקרא ושליטה בנושאים השונים הכלולים בתוכנית הלימודים. בספר מופיעים 15 אנסינים לתרגול במגוון נושאים. בסוף הספר מופיעות חמש בחינות במתכונת הבגרות. אני מקווה שהספר ישמש לכם מפתח לתרגול איכותי במהלך השנה ולהצלחה בבחינת הבגרות.

בהצלחה!

רענן נוימרק

תוכן עניינים

פרק ראשון: שאלות אירוע

9

פרק שני: שאלות חצי אירוע

131

- 132 שאלות העוסקות בזכויות דמוקרטיות - שאלות 1-16
- 149 שאלות העוסקות בעקרונות דמוקרטיים - שאלות 17-25
- 158 שאלות העוסקות בסוגי מדיניות - שאלות 26-35
- 168 שאלות העוסקות בגישות חברתיות-כלכליות - שאלות 36-41
- 174 שאלות העוסקות בסוגי עבריינות - שאלות 42-45
- 178 שאלות העוסקות בהכרזת העצמאות - שאלות 46-49
- 182 שאלות בנושאים נוספים - שאלות 50-60

פרק שלישי: שאלות ידע פשוט

193

פרק רביעי: שאלות ידע מורכב

243

פרק חמישי: שאלות אנסין

261

פרק שישי: שאלות הבעת עמדה

297

מבחנים במתכונת בגרות

313

ריכוז עקרונות זכויות

339

מושגי יסוד באזרחות על פי מחוון משרד החינוך

361

פרק ראשון: שאלות אירוע

1. פקחים הפועלים מטעמה של חברת "מיקרוסופט ישראל" החרומו את מחשבו של מתכנת מחשבים. לטענת הפקחים, במחשב הותקנה תוכנת "חלונות" לא חוקית. המתכנת עתר לבית המשפט בדרישה שיורה לחברת "מיקרוסופט" להחזיר לו את המחשב, בטענה שמדובר בפגיעה בזכות בסיסית.

א. ציינו והציגו את הזכות שעליה התבססה חברת "מיקרוסופט ישראל", כאשר החרימה את המחשב. הסבירו כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ציון - זיהוי:

הזכות שצוינה בתבססה חברת "מיקרוסופט" כאשר החרימה את המחשב של מתכנת המחשבים היא הזכות לקניין רוחני (זכויות יוצרים).

הצגה - הגדרה:

כל יצירה שאדם יוצר היא קניין, ואין להשתמש בה או לשנות אותה ללא רשותו. הכוונה היא להמצאה פרטית, אסמך, אסמך מסחרי וכדומה.

הסבר - ביסוס על פי הקטע:

חברת "מיקרוסופט" שלחה פקחים כדי לבדוק אם הותקנה תוכנת "חלונות" לא חוקית במחשבים. הפקחים החרומו את מחשבו של מתכנת מחשבים, כיוון שהבדיקה שערכו התברר שפוא מחזיק ברשותו תוכנת "חלונות" שאינה חוקית.

קישור בין הקטע למושג:

חברת "מיקרוסופט" שצננה לפגיעה בזכותה לקניין רוחני. החברה שלחה פקחים כדי לבדוק את חוקיות התוכנות המותקנות במחשבים, וגלתה שמתכנת מחשבים מחזיק במחשבו תוכנת "חלונות" ללא רישיון. בניסיונות אלו החליטה החברה להחרים את המחשב, בטענה לפגיעה בזכותה לקניין רוחני.

יש לשים לב לזכות המשימה בשאלה. אם כתוב בזכות/ הציקרון הפאוקרטי, מצובר בזכות אחת או הציקרון אח. אצוות זאת, אם כתוב זכות/ ציקרון אלא הא פיציפה, פכונקפ פיא שיש יותר מאפשרות אחת נכונק.

ב. ציינו והציגו את הזכות שבשמה תבע המתכנת את החזרת המחשב. הסבירו כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ציון - זיהוי:

הזכות שבשמה תבע המתכנת את החזרת המחשב היא הזכות לקניין חומרי.

הצגה - הגדרה:

הזכות לקניין חומרי היא זכותו של כל אדם ליפנות מרכושו, ולשמור על רכושו צבר, באיחשוש שרכוש זה יילקח ממנו.

הסבר - ביסוס על פי הקטע:

חברת "מיקרוסופט" שלחה פקחים כדי לבדוק אם פותקנה תוכנת "חלונות" לא חוקית במחשבים. הפקחים פחרמו את מחשבו של מתכנת מחשבים, כיוון שבהציקה שצרכו פתברר שפוא מחזיק ברשותו תוכנת "חלונות" שאינה חוקית. המתכנת צתר לבית המשפט בצרישה שיורפ לחברת "מיקרוסופט" לפחזיר לו את המחשב.

קישור בין הקטע לחושג:

המחשב פוא רכוש פאישי של מתכנת המחשבים. כאשר פחליטה חברת "מיקרוסופט" לפחריס את המחשב, בטצנה שפותרקנה בו תוכנת "חלונות" לא חוקית, פוא ראפ בכק פציצה בזכותו לקניין חומרי, אכן פנה לבית המשפט בצרישה שיורפ לפחזיר לו את המחשב.

2. בבדיקה שגרתית שערכה מנהלת הדלק ברשות שדות התעופה, התגלה זיהום חמור בדלק המוזרם למטוסים. בעקבות כך הורה שר התחבורה לעצור את כל המראות המטוסים מכל שדות התעופה בישראל. לדבריו קיים חשש שהדלק המזוהם יסתום את מסנני המנועים במטוסים עד להשבתתם המוחלטת.

סגירת שדות התעופה הביאה לביטולן של עשרות טיסות, ואלפי נוסעים שהיו אמורים לעזוב את ישראל בדרך האוויר, נתקעו בנמלי התעופה בלי יכולת להמריא ליעדיהם.

א. ציינו והציגו את **הזכות** שבשמה הורה שר התחבורה לעצור את המראות המטוסים. הסבירו כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ציון - זיהוי:

הצגה - הגדרה:

הסבר - ביסוס על פי הקטע:

קישור בין הקטע למושג:

בקטע פאנסין קראו תחילה את
 השאלות, ורק אחר כך קראו את
 הפסקה. הפתמוצדות עם קטע
 פקריאה קלה יותר כאשר המשימות
 פאתייחסות אליו ברורות.

ב. ציינו והציגו את הזכות של הנוסעים שנפגעה עקב זיהום הדלק.
 הסבירו כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ציון - זיהוי:

הצגה - הגדרה:

הסבר - ביסוס על פי הקטע:

קישור בין הקטע למושג:

3. אחד מחברי הכנסת הגיש הצעת חוק שלפיה יש לקבל מועמד ששירת בצבא, כאשר שני מועמדים בעלי כישורים זהים מתמודדים למשרה בשירות המדינה. ההגדרה בהצעת החוק כוללת את כל מי שסיים שירות סדיר בצה"ל, במשטרה, במשמר הגבול או בשירות לאומי. לדברי יוזם החוק, טבעי שלמשרות בשירות הציבורי יתקבלו מי שתרמו מזמנם וממרחם למען המדינה. נציגי האגודה לזכויות האזרח בישראל מתחו ביקורת נוקבת על החוק. לדבריהם, החוק פוגע בקבלה לעבודה בשירות המדינה בכל מי שלא שירתו בצה"ל, ובהם הפטורים כחוק משירות צבאי, כמו בעלי מוגבלויות, חרדים, ערבים, נשים דתיות, וחילוניות שנישאו לפני גיל הגיוס.

א. ציינו והציגו את **המדיניות** שבאה לידי ביטוי בהצעת החוק שיזם חבר הכנסת. הסבירו כיצד מדיניות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ציון - זיהוי:

הצגה - הגדרה:

הסבר - ביסוס על פי הקטע:

קישור בין הקטע למושג:

סמך בטר זכר את המשימות
 בשאלות. כק תרפו בטר חייק שלא
 שכחתק אף אחת מהמטלות.

ב. ציינו והציגו את המדיניות שבאה לידי ביטוי בהצעת החוק, לטענת נציגי האגודה לזכויות האזרח. הסבירו כיצד מדיניות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ציון - זיהוי:

הצגה - הגדרה:

הסבר - ביסוס על פי הקטע:

קישור בין הקטע למושג:

4. דיירים המתגוררים בפנטהאוז בבית דירות פנו לבית המשפט, בדרישה שיורה לדיירי הקומות הנמוכות לחדול לעשן במרפסותיהם. לטענתם, העשן של השכנים מהקומות הנמוכות נכנס לתוך ביתם ופוגע בבריאותם. השכנים רצו שבית המשפט יאסור על הדיירים מהקומות הנמוכות יותר לעשן סיגריות בחוץ בשעות מסוימות של היום. בית המשפט דחה את בקשת דיירי הפנטהאוז, וקבע שלא מצא כי העישון שתואר בפניו הוא סכנה בריאותית לאחרים. למרות הפסיקה הברורה של בית המשפט, השכנים הכועסים אומרים שאין בכוונתם להפסיק את המסע המתוקשר שלהם נגד העישון. לדבריהם, בכוונתם לערער על החלטה בפני ערכאה משפטית גבוהה יותר.

א. ציינו והציגו את **הזכות** שבשמה פנו דיירי הפנטהאוז לבית המשפט. הסבירו כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ציון - זיהוי:

הצגה - הגדרה:

הסבר - ביסוס על פי הקטע:

קישור בין הקטע למושג:
